

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Tomáš Machurek

advokát

IČO 662 37 823

Instituce

Česká pojišťovna a.s.

IČO 452 72 956

Spálená 75/16

11000 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1889/2016 - 7

Praha 6. 6. 2018

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 22. 11. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 16. 3. 2006 a zaplacení částky ve výši 40.083 Kč s příslušenstvím, o námitkách Navrhovatele podaných dne 27. 12. 2017, č. j. FA/29163/2017, proti nález finančního arbitra ze dne 8. 12. 2017, č. j. FA/33707/2017, takto:

Námitky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 27. 12. 2017, č. j. FA/29163/2017, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 8. 12. 2017, č. j. FA/33707/2017, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou uzavřel s Institucí, a to z důvodu omylu na straně Navrhovatele při jejím uzavření, současně pro rozpor se zákonem a pro neurčitost pojistné smlouvy, a zaplacení částky ve výši rozdílu mezi uhrazeným pojistným a převedenou rezervou pojistného se zákonným úrokem z prodlení z titulu bezdůvodného obohacení, náhrady škody nebo jako doplatek odkupného.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 8. 12. 2017, č. j. FA/33707/2017 (dále jen „Nález“).

Při rozhodování vyšel finanční arbitr ze zjištění, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 16. 3. 2006 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako „Životní pojištění DYNAMIK Plus“, s počátkem pojištění dne 17. 3. 2006 a pojistnou dobou 31 let, jejímž předmětem bylo pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele s pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 100.000 Kč, pojištění zproštění od placení pojistného a úrazové pojištění dospělých (dále jen „Pojistná smlouva“). Navrhovatel se v Pojistné smlouvě zavázal platit Instituci za všechna sjednaná pojištění měsíční pojistné ve výši 1.200 Kč, celkově Navrhovatel zaplatil Instituci na pojistném částku 117.136 Kč. Pojistnou smlouvu ukončily strany sporu dohodou dne 1. 8. 2011 s převodem rezervy pojistného ve výši 78.201 Kč na pojistnou smlouvu č. ■ (dále jako „Nová pojistná smlouva“).

Finanční arbitr se s ohledem na zásadu procesní ekonomie a konstantní soudní judikaturu přednostně zabýval námitkou promlčení, kterou v řízení vznesla Instituce k právu Navrhovatele na dovolání se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy a k nároku na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by se Navrhovatel u Instituce dovolal relativní neplatnosti Pojistné smlouvy ve smyslu § 49a ve spojení s § 40a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „starý občanský zákoník“), před uplynutím promlčecí doby podle § 101 starého občanského zákoníku; proto ani dále neposuzoval, zda Instituce nebo pojišťovací zprostředkovatel uvedli Navrhovatele při uzavření Pojistné smlouvy v omyl.

K nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení pro případ absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil úmysl Instituce bezdůvodně se obohacovat na úkor Navrhovatele přijímáním pojistného; i poslední platba pojistného zaplacená Navrhovatelem dne 21. 7. 2011 se tak promlčela marným uplynutím objektivní tříleté promlčecí doby ve smyslu § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku dne 21. 7. 2014.

K nároku Navrhovatele na náhradu škody (v souladu s konstantní soudní judikaturou není podstatné, z jakých právních důvodů byla námitka promlčení vznesena) finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že nejpozději v roce 2011 se Navrhovatel dozvěděl o tom, že Instituce z ukončeného právního vztahu z Pojistné smlouvy vyplatila (převedla) plnění, které neodpovídá částce, kterou očekával (zaznamenal svoji majetkovou újmu), stejně jako měl v té době veškeré potřebné údaje k tomu, aby mohl objektivně zjistit rozsah této majetkové újmy. Finanční arbitr dovodil, že pokud Navrhovatel od roku 2011, kdy počala běžet subjektivní promlčecí doba práva na náhradu škody ve smyslu § 106 odst. 1 starého občanského zákoníku, svá práva po dobu dvou let u soudu (finančního arbitra) neuplatnil, právo na náhradu škody se v celém rozsahu promlčelo nejpozději v roce 2013.

Finanční arbitr současně nedovodil použití desetileté promlčecí doby podle § 8 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), protože nárok Navrhovatele uplatněný v řízení před finančním arbitrem nevznikl v souvislosti s pojistnou událostí v životním pojištění, kterou je smrt nebo dožití pojištěného sjednaného konce pojištění.

Finanční arbitr nezjistil, že by námitka promlčení nároku Navrhovatele na zaplacení částky ve výši 40.083 Kč vznesená Institucí v řízení nebyla důvodná nebo že by ji Instituce vznesla v rozporu s dobrými mravy. Protože finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil právní zájem Navrhovatele na samotném určení neplatnosti Pojistné smlouvy, návrh podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi v části týkající se životního pojištění ve výroku II. Nálezu zamítl.

Jelikož finanční arbitr není příslušný rozhodovat ve sporu z pojištění zproštění od placení pojistného a úrazového pojištění, řízení v těchto částech podle § 14 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi pro nepřípustnost návrhu ve smyslu § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi ve výroku I. Nálezu zastavil.

3. Námítky Navrhovatele proti Nálezu

Navrhovatel napadá výrok I. a II. Nálezu a namítá, že finanční arbitr nezjistil dostatečně skutkový stav a současně namítá nesprávnost právních závěrů v Nálezu.

K výroku I. Nálezu Navrhovatel argumentuje, že nelze z Pojistné smlouvy vyčleňovat doplňková pojištění, která jsou s životním pojištěním neoddělitelně spjata. Navrhovatel odkazuje na vybraná ustanovení pojistných podmínek Pojistné smlouvy, ze kterých vyplývá

závislost doplňkových pojištění na základním (životním) pojištění. Finanční arbitr je podle Navrhovatele povinen rozhodnout o vydání veškerých plnění smluvních stran.

Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr v Nálezu nevypořádal s argumentací o neplatnosti Pojistné smlouvy, a tvrdí, že závěr o důvodnosti vznesené námitky promlčení je možné učinit až po zjištění, zda uplatněné právo existuje. Navrhovatel svoji argumentaci opírá o rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2327/2016.

Navrhovatel tvrdí, že „díky způsobu, kterým se vyhnul zjištění a právnímu posouzení jakéhokoli nároku Navrhovatele z důvodu procesní ekonomie“, finanční arbitr porušil právo Navrhovatele na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina základních práv a svobod“). Navrhovatel současně namítá, že finanční arbitr postupoval v rozporu se zásadou hospodárnosti řízení stanovenou v § 6 správního řádu, když přesto, že z úřední činnosti ví o vadách a neplatnosti Pojistné smlouvy, rozhodoval o promlčení potenciálních nároků Navrhovatele, které by Navrhovateli při konstatování absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy ani nevznikly.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nepřipustně použil argument *per analogiam iuris*, když požadoval po Navrhovateli prokázání naléhavého právního zájmu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy podle § 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), neboť podmínky stanovené v tomto ustanovení jsou jiné než v § 142 odst. 1 správního řádu, podle kterého se řízení před finančním arbitrem řídí a podle kterého musí Navrhovatel prokázat, že je rozhodnutí o určení právního vztahu nezbytné pro uplatnění jeho práv. Navrhovatel tvrdí, že pojištění sjednané Pojistnou smlouvou nebylo řádně ukončeno a je nezbytné pro uplatnění jeho práv, aby bylo postaveno najisto, zda je Pojistná smlouva platná či nikoliv. Navrhovatel argumentuje, že Pojistná smlouva byla ukončena privativní novací podle § 570 starého občanského zákoníku, když v návrhu na uzavření Nové pojistné smlouvy je uvedeno: „Od počátku tohoto pojištění se ruší pojistná smlouva č. ■. Částka rezervy nebo kapitálové hodnoty pojištění z dosavadní pojistné smlouvy, která od počátku tohoto pojištění zaniká, bude v plné výši převedena a umístěna do rezervy nebo kapitálové hodnoty pojištění sjednávaného dle této pojistné smlouvy. V případě, že dosavadní pojištění bylo spojeno s investičním fondem, bude při provedení umístění pro účely této pojistné smlouvy zohledněna povaha podkladových aktiv vnitřního fondu dosavadního pojištění.“ K nahrazení původního závazku novým přitom může dojít jen na základě platné dohody o privativní novaci a za předpokladu platnosti zanikajícího závazku. Obě smlouvy jsou tedy natolik provázané, že je není možné považovat za dva nezávislé závazkové vztahy. Finanční arbitr tak postupoval v rozporu s § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi a § 3 správního řádu, když řízení o Pojistné smlouvě nespojil s řízením o Nové pojistné smlouvě. Navrhovatel dále argumentuje, že v souvislosti s Pojistnou smlouvou uplatňoval daňové úlevy a bez určení neplatnosti Pojistné smlouvy je v nejistotě, zda má podat dodatečná daňová přiznání či nikoli. Navrhovatel tvrdí, že mu správce daně vyměří při podání dodatečných daňových přiznání sankce, a Navrhovatel tak potřebuje rozhodnutí o neplatnosti Pojistné smlouvy, aby se následně mohl domáhat po Instituci těchto případných sankcí z titulu náhrady škody.

Navrhovatel finančnímu arbitrovi vyčítá, že v rozhodnutích vydaných pod sp. zn. 48/SU/2013, FA/SU/525/2014, FA/SU/253/2014, FA/SU/204/2014 rozhodl o určení existence právního vztahu, aniž by zkoumal právní zájem navrhovatelů na tomto určení. Navrhovatel tak v souladu se zásadou předvídatelnosti rozhodování správního orgánu očekává, že praxe finančního arbitra bude totožná s touto jeho dosavadní rozhodovací praxí. Navrhovatel

současně namítá, že finanční arbitr jej v průběhu řízení neupozornil na skutečnost, že nedostatečně prokázal právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Navrhovatel namítá, že v řízení prokázal úmyslné jednání Instituce, které odůvodňuje použití desetileté promlčecí doby, a to jak u práva na vydání bezdůvodného obohacení, tak u práva na náhradu škody. Navrhovatel současně namítá, že finanční arbitr nezjistil správně běh subjektivní promlčecí doby práva na náhradu škody, protože v souvislosti s vyplacenou rezervou z Pojistné smlouvy nemohl získat povědomost o tom, že mu vznikla škoda a kdo za ni odpovídá, protože neměl žádné podklady pro ověření, zda mu Instituce vyplatila rezervu pojistného v řádné výši, současně ke snížení kapitálové hodnoty mohlo dojít zcela legitimně platbami za doplňková pojištění nebo nepříznivým vývojem fondů, což mu potvrdil i pojišťovací zprostředkovatel při uzavírání Nové pojistné smlouvy. Navrhovatel tvrdí, že v okamžiku převodu rezervy z Pojistné smlouvy na Novou pojistnou smlouvu měl důvěru v Instituci a finanční ztrátu definovanou rozdílem mezi zaplaceným pojistným a vyplacenou rezervou pojistného nespojoval s porušením právní povinnosti ze strany Instituce. Navrhovatel opakuje, že vědomost o vzniku škody (a potažmo o bezdůvodném obohacení) lze datovat nejdříve k 7. 10. 2016, tj. k datu vyhotovení právní analýzy Pojistné smlouvy. Navrhovatel trvá na tom, že svůj nárok uplatnil v subjektivní i objektivní promlčecí době.

Pro případ, že finanční arbitr bude vypořádávat bezdůvodné obohacení ve smyslu § 457 starého občanského zákoníku, Navrhovatel argumentuje, že finanční arbitr musí zúčtovat veškerá vzájemně poskytnutá plnění bez ohledu na dobu, kdy byla poskytnuta, zjistit rozdíl a osobu, která se obohatila. Teprve proti nároku na vydání takto zjištěného rozdílu může být vznesena námitka promlčení. Navrhovatel svoji argumentaci opírá o stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 3. 1975, sp. zn. Cpj 34/74, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 52/2002. Z důvodu opatrnosti vznáší Navrhovatel námitku promlčení k jakýmkoli nárokům Instituce z titulu bezdůvodného obohacení, popř. náhrady škody.

Navrhovatel nesouhlasí se závěrem finančního arbitra o tom, že se v daném případě nepoužije desetiletá promlčecí doba podle § 8 zákona o pojistné smlouvě, a namítá, že se finanční arbitr v Nálezu nevypořádal s rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2989/16, ze kterého vyplývá, že finanční arbitr měl zvolit pro spotřebitele nejprůběžnější výklad, tedy že v desetileté promlčecí době se promlčují plnění ze životního pojištění a nikoli pouze pojistné plnění ze životního pojištění. Navrhovatel současně argumentuje, že zákon o pojistné smlouvě a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmů“) spolu věcně i terminologicky souvisejí, termín týkající se životního pojištění uvedený v daňovém zákoně tedy nutně reflektuje terminologii danou zákonem o pojistné smlouvě.

Navrhovatel opakovaně argumentuje, že námitku promlčení vznesla Instituce v rozporu s dobrými mravy. Finanční arbitr podle Navrhovatele musí zohlednit skutečnost, že neplatnost Pojistné smlouvy zavinila výlučně Instituce, okolnosti uzavření Pojistné smlouvy, nerovné postavení smluvních stran, časovou asymetrii plnění, délku pojistné doby a zásadu poctivosti v § 6 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“). Navrhovatel s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010, tvrdí, že Instituce nevznesla námitku promlčení v dobré víře, když s ohledem na svoji povinnost vykonávat činnost s odbornou péčí, si musela být vědoma, že sjednání Pojistné smlouvy v rozporu se zákonem vede k neplatnosti Pojistné smlouvy. S odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. II. ÚS 2370/2014, Navrhovatel argumentuje, že strana, která neplatnost smlouvy způsobila, musí čelit nepříznivým následkům svého jednání a odpovídat za škodu tímto jednáním způsobenou; v případě, že by obecné soudy neposkytly soudní ochranu druhé smluvní straně, která neplatnost nezavinila, zasáhly by do jejího práva na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Navrhovatel požaduje, aby finanční arbitr Nález změnil a zcela vyhověl podanému návrhu.

4. Vyjádření Instituce k námitkám Navrhovatele

Instituce tvrdí, že Navrhovatel o všech tvrzených skutečnostech, které mají zakládat neplatnost Pojistné smlouvy, věděl při uzavření Pojistné smlouvy, současně potvrdil seznámení se s pojistnými podmínkami, ze kterých dovozuje neplatnost Pojistné smlouvy. Navrhovatelem učiněný závěr o neplatnosti Pojistné smlouvy je závěrem právním a tyto tvrzené důvody neplatnosti existovaly již v době uzavření Pojistné smlouvy. Instituce argumentuje, že dvouletá subjektivní a tříletá objektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení tedy spadají v jeden okamžik a plynou od každé jednotlivé úhrady pojistného. Instituce odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1840/2008, ze kterých vyplývá, že rozhodující pro určení počátku běhu subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení je subjektivní moment, kdy oprávněný zjistí takové okolnosti, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná (*poznámka finančního arbitra – prezentovaný názor Instituce o odlišném běhu subjektivní promlčecí doby, resp. o jejím dřívějším počátku, než jaký dovodil finanční arbitr v Nálezu, se jeví jako námitky proti odůvodnění rozhodnutí finančního arbitra, což je podle § 82 odst. 1 správního řádu nepřipustné; Instituce současně své námitky nepodala včas, tj. do 15 dnů ode dne doručení Nálezu. Z tohoto důvodu se finanční arbitr odlišným právním názorem Instituce na počátek subjektivní promlčecí doby v rozhodnutí o námitkách nezabýval*).

Instituce se ztotožňuje se závěry finančního arbitra o tom, že záměrem zákonodárce nebylo ochránit desetiletou promlčecí lhůtou jakékoli plnění z pojištění, ale pouze pojistné plnění ze životního pojištění, a odkazuje na důvodovou zprávu k § 8 zákona o pojistné smlouvě, na volné zaměňování pojmů „plnění z pojištění“ a „pojistné plnění“ v § 24 zákona o pojistné smlouvě a na § 635 nového občanského zákoníku. K rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2989/16, na základě kterého se Navrhovatel dovolává výkladu pro spotřebitele příznivějšího v otázce promlčení práva na doplacení odkupného, Instituce argumentuje, že předložený případ měl přímou vazbu na text spotřebitelské smlouvy a na výklad jejích ujednání. Instituce namítá, že ve vztahu mezi Navrhovatelem a Institucí vůle stran nemohla mít při uzavření Pojistné smlouvy žádný vliv na charakter a délku promlčecích lhůt; citované rozhodnutí Ústavního soudu ani § 55 odst. 3 starého občanského zákoníku tak nelze aplikovat.

K Navrhovatelem tvrzenému právnímu zájmu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy Instituce argumentuje, že nemá za prokázané, že Navrhovatel si v souvislosti s Pojistnou smlouvou snižoval daňový základ. Avšak i za předpokladu, že tak činil, měl v souladu s § 15 zákona o daních z příjmů ve zdaňovacím období, ve kterém pojištění zaniklo, zákonnou povinnost přistoupit k dodatečnému zdanění příjmu a tento příjem měl svou výší odpovídat částkám, o které byl poplatníkovi v příslušných letech z důvodu zaplaceného pojistného základ daně snížen. Pokud tak Navrhovatel neučinil, nemůže to být Instituci přičítáno k tíži.

Instituce odmítá, že by vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy. Délka pojistné doby nemůže být podle Instituce faktorem podstatným pro posouzení otázky, zda je námitka promlčení přípustná, protože pojistné smlouvy nejsou jedinými smlouvami, které jsou uzavírány na dlouhou dobu (např. smlouvy o hypotečním úvěru). Instituce tvrdí, že Navrhovatel neuvedl žádné závažné důvody, které mu mohly zabránit ve včasném uplatnění nároku. V daném případě se podle Instituce jedná o běžný běh promlčecí doby, která marně uplynula vinou nečinnosti Navrhovatele.

Instituce navrhuje, aby finanční arbitr napadený Nález potvrdil.

5. Řízení o námitkách

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu. Včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr ve zbytku podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. správního řádu. Finanční arbitr proto přezkoumal soulad Nálezu a řízení, které vydání Nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného Nálezu pak přezkoumal v rozsahu věcných námitek Navrhovatele (srov. § 141 odst. 9 správního řádu).

5.1. *Postup finančního arbitra v řízení před vydáním Nálezu*

Řízení bylo zahájeno v souladu s § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele dne 22. 11. 2016.

Po zjištění, že je finanční arbitr k řešení sporu příslušný, finanční arbitr oznámil zahájení řízení Navrhovateli a vyzval ho k odstranění nedostatků návrhu podle § 10 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi. Po odstranění nedostatků návrhu finanční arbitr oznámil zahájení řízení Instituci a vyzval ji k vyjádření se k předmětu sporu podle § 11 a předložení dokumentace podle § 12 odst. 6 zákona o finančním arbitrovi.

Protože finanční arbitr strany sporu nepřivedl ke smírnému řešení, po zjištění, že v řízení již shromáždil veškeré relevantní podklady tak, že byl dostatečně zjištěn skutkový stav věci v rozsahu nezbytném pro řádné právní posouzení a spravedlivé rozhodnutí sporu (§ 2 a 3 správního řádu), vyzval jak Navrhovatele, tak Instituci, aby se seznámili se shromážděnými podklady pro vydání rozhodnutí a poskytl oběma stranám přiměřenou lhůtu k vyjádření.

Finanční arbitr následně ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 8. 12. 2017 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu přikazuje § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, žádostem o prodloužení lhůt k vyjádření a předložení podkladů ze strany obou účastníků řízení a průběžnému doplňování argumentace ze strany Navrhovatele, je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě, respektujíc zásadu legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu), na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy.

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 68 správního řádu). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval. Finanční arbitr v Nálezu dostatečně právně podložil závěry o tom, kdy počala běžet a uplynula objektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení, a podrobně rozebral skutková zjištění, která ho vedla k závěru, kdy se Navrhovatel dozvěděl o způsobené škodě a odpovědné osobě a kdy tedy počala

běžet a uplynula subjektivní promlčecí doba práva na náhradu tvrzené škody. Finanční arbitř v Nálezu vysvětlil, proč se v daném případě nepoužije desetiletá promlčecí doba podle § 8 zákona o pojistné smlouvě. Finanční arbitř se současně zabýval i právním zájmem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitř tak postupoval nejen v souladu s § 12 zákona o finančním arbitrovi, ale rovněž v souladu se zásadou materiální pravdy, kterou je podle § 3 správního řádu vázán.

Finanční arbitř po posouzení průběhu řízení a všech provedených úkonů v řízení nezjistil, že by nepostupoval v souladu s právními předpisy a že by nectil zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi nebo zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

5.2. Příslušnost a pravomoc finančního arbitra

Příslušnost finančního arbitra je vymezena v § 1 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi: „K rozhodování sporu spadajícího jinak do pravomoci českých soudů je příslušný též finanční arbitř (dále jen „arbitř“), jedná-li se o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem nebo pojišťovací zprostředkovatelem při nabízení, poskytování nebo zprostředkování životního pojištění.“ Finanční arbitř je tedy příslušný řešit pouze spory ze životního pojištění.

Podle § 54 zákona o pojistné smlouvě je životní pojištění pojištěním pro případ smrti, dožití se určitého věku nebo dne určeného smlouvou jako konec soukromého pojištění, anebo pro případ jiné skutečnosti týkající se změny osobního postavení člověka. Za pojištění změny osobního postavení člověka se považuje např. svatební pojištění, pojištění narození dítěte. Pojištění pro případ úrazu nebo nemoci je sice stejně jako životní pojištění podkategorie pojištění osob, zákon o pojistné smlouvě ho však upravuje samostatně v § 60 a násl. resp. § 62 a násl. zákona o pojistné smlouvě. Obdobně je pojištění osob kategorizováno i v novém občanském zákoníku, který s účinností od 1. 1. 2014 nahradil zákon o pojistné smlouvě a který obsahuje právní definici životního pojištění v okamžiku rozhodování sporu.

Pojistná smlouva, která je předmětem tohoto sporu, obsahuje pojištění pro případ smrti nebo dožití (životní pojištění), pojištění zproštění od placení pojistného v případě invalidity (pojištění pro případ nemoci, srov. § 62 zákona o pojistné smlouvě: „V pojistné smlouvě lze dohodnout i jiné skutečnosti související se zdravotním stavem pojištěného, se kterými je spojena povinnost pojistitele poskytnout pojistné plnění“), pojištění pro případ smrti úrazem a pojištění trvalých následků úrazu, pojištění doby nezbytného léčení tělesného poškození úrazem (úrazové pojištění).

Finanční arbitř není příslušný řešit platnost pojištění pro případ úrazu nebo nemoci a není ani příslušný rozhodnout o vydání pojistného zaplaceného za tato pojištění (srov. čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod: „Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví“).

Finanční arbitř trvá na své nepřislušnosti k řešení sporu Navrhovatele s Institucí v části týkající se pojištění zproštění od placení pojistného a úrazového pojištění, a proto řízení v této části podle § 14 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi ve výroku I. Nálezu správně zastavil.

5.3. Námitka promlčení, zásada hospodárnosti řízení a právo na spravedlivý proces

Finanční arbitř odmítá námitku Navrhovatele, že před připuštěním námítky promlčení je vždy nutné nejdříve zjistit existenci samotného nároku, když i v rozhodovací praxi obecných soudů se ustálil přístup, že z důvodu hospodárnosti řízení je možné přednostně posoudit důvodnost vznesené námítky promlčení.

Finanční arbitr postupoval v souladu se závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 26 Odo 683/2006 (citované již v Nálezu): „dovolá-li se dlužník odůvodněně námitky promlčení, soud žalobu zamítne, aniž by zkoumal, zda uplatňované právo věřitele vůbec existuje či nikoliv“, a závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006: „[O]dvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) postupoval správně, jestliže posuzoval nárok žalobců nejprve z pohledu jeho promlčení. Protože dovedl, že právo žalobců se promlčelo a nelze je z toho důvodu přiznat, žalobu správně zamítl, aniž se dále zabýval otázkou platnosti a účinnosti převodu vlastnického práva k předmětným pozemkům.“

Již Nejvyšší soud ČSSR, ve svém stanovisku (ze kterého výše uvedená judikatura vychází) ze dne 26. 4. 1983, sp. zn. Sc 2/83, zaujal právní názor za účelem sjednocení judikatury k otázce, zda je možné pro promlčení zamítnout žalobu, kterou byl uplatněn nárok na náhradu škody jen v případě prokázání škodné události a vzniku škody, anebo bez nutnosti takového dokazování. Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky zastával názor, že „v soudním řízení lze zamítnout žalobu z důvodu promlčení práva jen tehdy, jestliže tvrzené právo skutečně existuje, tj. tehdy, jestliže je jeho existence v soudním řízení spolehlivě prokázána. Do té doby není požadavek účastníka předmětem řízení, proti němuž může být uplatněna námitka promlčení, není právem (nárokem), které je možno zamítnout z důvodu promlčení.“; Nejvyšší soud České socialistické republiky byl naopak toho názoru, „že zaměření řízení v některých případech náhrady škody pouze na otázku promlčení je plně v souladu s ustanovením § 6 o. s. ř., protože tím dochází k neúčelnějšímu zjišťování skutečného stavu pro rozhodnutí věci samé.“ Nejvyšší soud ČSSR zaujal stanovisko k zajištění jednotného výkladu, ve kterém se přiklonil k druhému prezentovanému názoru: „Dovolává-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; v takovém případě zamítne návrh na zahájení řízení. To platí u práva (nároku) na náhradu škody i v případech, v nichž není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody. [...] Účelem občanského soudního řízení týkajícího se práva na náhradu škody je totiž rozhodnout na základě účelně a hospodárně zjištěného skutkového stavu, zda lze žalobnímu nároku vyhovět či nikoli, tedy rozhodnout, zda právo na náhradu škody je soudně vynutitelné. Je-li tato vynutitelnost odvrácena důvodnou námitkou promlčení, nemůže být již z tohoto důvodu uplatněné právo na náhradu škody soudem přiznáno. Zásada hospodárnosti řízení musí vést v takovém případě soud k tomu, aby se přednostně zabýval jen otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé. Opačný závěr by znamenal, že by soud měl provádět důkazy ohledně odpovědnosti za škodu nebo její výše přesto, že by bylo zjištěno, že by právo na náhradu škody, pokud by bylo dáno, bylo promlčeno. Soud by tedy měl provádět svědecké, znalecké a jiné dokazování a tím případně zvyšovat náklady řízení jenom proto, aby v odůvodnění svého rozhodnutí mohl uvést, že pro promlčení zamítá přesně zjištěné právo na náhradu škody, popřípadě uvést přesnou výši této škody. Výsledek, tedy zamítnutí žaloby pro promlčení práva na náhradu škody, by ovšem byl stejný. Takový postup by byl v rozporu s ustanovením § 6 o. s. ř., zejména se zásadou hospodárnosti řízení vyplývající z tohoto ustanovení. Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno, nelze ovšem vyloučit, že uplatněné právo na náhradu škody může být soudem zamítnuto bez zřetele k uplatněné námitce promlčení, např. tehdy, jestliže je uplatňováno právo, které zákon neupravuje nebo jestliže je zjištění neexistence práva hospodárnější než zjišťování předpokladů pro posouzení důvodnosti námitky promlčení. Právo (nárok) na náhradu škody nemůže tedy soud přiznat, dovolává-li se účastník řízení promlčení a toto právo je promlčeno, i když není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.“

Ačkoli se Nejvyšší soud ČSSR zabýval explicitně jen právem na náhradu škody, jsou závěry z citovaného stanoviska zobecnitelné i pro jiné nároky (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2327/2016, na které odkazuje Navrhovatel, není přílehlavé, protože v posuzované věci stálo na jedné straně

vlastnické právo, které se nepromlčuje, námitka promlčení tedy nemohla být k dispozici ani druhé straně synallagmatického závazku v souladu s § 107 odst. 3 občanského zákoníku. Z rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009, lze jediné dovodit, že rozhodující orgán vyhodnotí, zda je rychlejší a účinnější v řízení posouzení námitky promlčení či zda je na místě zjištění (ne)existence nároku (srov. výše citované znění stanoviska Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. 4. 1983, sp. zn. Sc 2/83).

Finanční arbitr setrvává na závěrech uvedených v kapitole 7.2. Nálezu.

Finanční arbitr odmítá i námitku Navrhovatele, že porušil jeho právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Finanční arbitr posuzuje spor zásadně podle právních předpisů a nemůže působit ve prospěch ani jedné strany sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat.

Podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod platí, že „[k]aždý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“ Např. v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2015, sp. zn. IV. ÚS 856/14, Ústavní soud k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod dovodil, že „k takovému následku dojde teprve tehdy, jestliže by stěžovatelce bylo upřeno právo domáhat se svého nároku u nezávislého a nestranného soudu (popř. by tento soud bezdůvodně odmítl jednat a rozhodnout o podaném návrhu, případně by zůstal v řízení delší dobu nečinný), příp. v pozici žalovaného adekvátním způsobem využívat procesní prostředky ke své obraně.“ Taková situace v projednávané věci nenastala. Navrhovateli nebylo upřeno právo domáhat se tvrzeného nároku u finančního arbitra, v řízení před finančním arbitrem Navrhovatel mohl doplňovat svá vyjádření a podklady po celou dobu řízení až do vydání Nálezu, Nález současně není překvapivý. Finanční arbitr rozhoduje skutkově obdobné případy shodně (viz např. rozhodnutí finančního arbitra ve věci sp. zn. FA/ZP/15/2015 nebo sp. zn. FA/ZP/547/2014 – veřejnosti dostupné na internetových stránkách Kanceláře finančního arbitra www.finarbitr.cz).

Právo Navrhovatele na spravedlivý proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod neznámá, že je zaručeno Navrhovateli právo na rozhodnutí odpovídající jeho názoru a odpovídající jeho předestřené argumentaci (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 131/2000: „Ke zkrácení ústavně garantovaného práva podle čl. 36 odst. 1 Listiny je třeba obecně konstatovat, že rozsah práva na spravedlivý proces, jak vyplývá z čl. 36 odst. 1 a z dalších ustanovení Listiny, není možné vykládat tak, jako by se garantoval úspěch v řízení. Právo na spravedlivý proces neznámá, že je jednotlivci zaručováno přímo a bezprostředně právo na rozhodnutí podle jeho názoru odpovídající skutečným hmotněprávním poměrům, ale je mu zajišťováno právo na spravedlivé občanské soudní řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy.“).

Finanční arbitr posoudil uplatněný nárok Navrhovatele v souladu s právním řádem a konstantní judikaturou, při hodnocení předmětu sporu postupoval podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a přiměřeně též podle § 50 odst. 1, § 50 odst. 4 a § 52 správního řádu, která vyžadují, aby finanční arbitr při svém rozhodování vycházel ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu věci, volně hodnotil podklady a pečlivě přihlížel ke všemu, co vyšlo v řízení najevo.

Finanční arbitr pečlivě přezkoumal plynutí promlčecí doby ve vztahu k právu dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, ve vztahu k právu na vydání bezdůvodného obohacení (zaplaceného pojistného) z titulu tvrzené absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy

a k tvrzenému právu na náhradu škody, a po zjištění, že Instituce vznesla námitku promlčení důvodně a poté, co neshledal právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti (ukončené) Pojistné smlouvy (srov. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1772/2000, že „[z]amítá-li soud žalobu na určení, zda tu právo nebo právní vztah je či není, pro nedostatek naléhavého právního zájmu na takovém určení, není důvodů, aby současně žalobu přezkoumal po stránce věcné, neboť takový přezkum právě naléhavý právní zájem předpokládá“), finanční arbitr návrh Navrhovatele v části životního pojištění, ke které je příslušný, zamítl. Finanční arbitr odmítá námitku Navrhovatele, že by řádným a podrobným odůvodněním Nálezu porušil zásadu hospodárnosti řízení.

5.4. Soulad námítky promlčení s dobrými mravy

Podle § 3 odst. 1 starého občanského zákoníku platí, že výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí zasahovat bez právního důvodu do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Ustálená soudní rozhodovací praxe dovozuje, že námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, protože se jedná o zákonný institut stimulující subjekty k včasnému vykonání jejich subjektivních práv a přispívající k jistotě v právních vztazích. Lze však odmítnout soudní ochranu tomu, kdo zneužije tohoto subjektivního práva na úkor druhého účastníka.

Finanční arbitr se již v Nálezu zabýval tím, zda vznesená námitka promlčení je „výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil.“ (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011), a neshledal, že by Instituce zneužila svého práva na úkor Navrhovatele.

K námitce Navrhovatele, že Instituce zavinila neplatnost Pojistné smlouvy a vědomě nezveřejňovala poplatky, finanční arbitr opakovaně odkazuje, že přímý úmysl Instituce poškodit Navrhovatele by musel vyplývat z okolností, za nichž byla námitka promlčení nároku uplatněna a nikoli z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován. Finanční arbitr nadto k argumentu Navrhovatele o tom, že Instituce se nedovolává principu právní jistoty v dobré víře, odkazuje, že v řízení nebylo prokázáno, že by se Instituce nechovala v souladu se smlouvou, kterou považovala (a stále považuje) za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události, po dohodě s Navrhovatelem vyplatila (převedla) rezervu pojištění z Pojistné smlouvy na Novou pojistnou smlouvu. Neplatnosti Pojistné smlouvy se dovolává Navrhovatel (a nikoli Instituce) po více než pěti letech od jejího ukončení, ačkoli poslední pojistné uhradil Instituci na základě Pojistné smlouvy již v červenci roku 2011. Finanční arbitr tedy musí odmítnout tvrzení Navrhovatele, že Instituce vznesla námitku promlčení ve zlé víře s vědomím, že si přivlastňuje majetek náležející jinému, tedy s úmyslem poškodit Navrhovatele, když v řízení po zohlednění konkrétních okolností případu a zejména okolností, za kterých byla námitka promlčení vznesena (platnost Pojistné smlouvy napadá Navrhovatel, a to několik let po jejím ukončení, nikoli Instituce), tento úmysl Instituce prokázán nebyl.

Za situace, kdy Navrhovateli marně uplynula objektivní tříletá promlčecí doba i ve vztahu k poslední platbě pojistného, aniž by se o pojistné zaplacené v souvislosti s Pojistnou smlouvou jakkoli blíže zajímal, nemůže zánik nároku představovat pro Navrhovatele nepřiměřeně tvrdý postih ve srovnání s jím uplatňovaným právem, který by byl takové intenzity, aby odůvodnil extrémní zásah do principu právní jistoty v podobě nepřipuštění námítky promlčení. Finanční arbitr nadto zjistil, že Navrhovatel nechal marně uplynout i subjektivní dvouletou promlčecí dobu, když již v roce 2011 (po převodu rezervy pojistného

na Novou pojistnou smlouvu) disponoval znalostí o skutkových okolnostech relevantních pro uplatnění jeho tvrzeného práva na náhradu škody (případně na vydání bezdůvodného obohacení) u soudu. Sám Navrhovatel přitom k návrhu na zahájení řízení přiložil veřejně dostupné články (nejstarší z roku 2005), na základě kterých se mohl již v roce 2005 dozvědět, že s produkty Instituce, např. i s produktem DYNAMIK Plus, se pojí náklady, které nejsou specifikovány konkrétní částkou ve smluvní dokumentaci.

K námitce Navrhovatele, že by finanční arbitr měl zohlednit specifický charakter investičního životního pojištění co do postavení smluvních stran a dlouhodobosti produktu, finanční arbitr odkazuje, že zákonodárce včlenil do občanského zákoníku lhůty pro uplatnění práva domáhat se vydání bezdůvodného obohacení (náhrady škody) za účelem zachování právní jistoty ve vzájemných vztazích, jakož i k ochraně legitimního očekávání. Pod spravedlivým a rovnovážným uspořádáním práv a povinností vyplývajících z potenciálně neplatné pojistné smlouvy není možné bez dalšího spatřovat jen právo na vrácení toho, co si smluvní strany vzájemně plnily; naopak je potřeba brát v úvahu veškerá zákonná i smluvní práva a povinnosti, která se na posuzovanou situaci vztahují, a to včetně ustanovení o promlčení.

Finanční arbitr ani po opakovaném posouzení skutkových okolností a všech souvisejících aspektů vznesené námitky promlčení nezjistil, že by nasvědčovaly tomu, že Instituce námitku promlčení zneužila v rozporu s jejím zákonným účelem nebo že by Navrhovateli ve včasném uplatnění nároku bránily závažné skutečnosti. Finanční arbitr plně odkazuje na odůvodnění v části 7.8. Nálezu.

5.5. *Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení a na náhradu škody*

K námitce Navrhovatele, že by se měla uplatnit 10letá promlčecí doba, protože se Instituce na úkor Navrhovatele obohatila úmyslně, finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, který k získání úmyslného bezdůvodného obohacení judikoval, že je „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a při přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování odvolací soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázána*“. Instituce by se tedy bezdůvodně obohacovala v případě, kdyby přijímala pojistné od Navrhovatele a zároveň si byla vědoma neplatnosti Pojistné smlouvy, tj. kdyby přijímala pojistné a současně by měla v úmyslu neposkytnout pojistnou ochranu, nevyplatit pojistné plnění v případě pojistné události, mimořádný výběr nebo odkupné v případě předčasného ukončení Pojistné smlouvy. V řízení však nebylo prokázáno, že by se Instituce nechovala v souladu se smlouvou, kterou považovala (a stále považuje) za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události. Při ukončení Pojistné smlouvy převedla Navrhovateli po dohodě rezervu pojistného z Pojistné smlouvy na Novou pojistnou smlouvu a vrátila Navrhovateli přeplatek na pojistném. Finanční arbitr tedy musí odmítnout tvrzení Navrhovatele, že Instituce nebyla při přijímání pojistného v dobré víře a že se úmyslně obohacovala na úkor Navrhovatele, když v řízení tento úmysl Instituce prokázán nebyl. Finanční arbitr nemůže pro posouzení promlčení v tomto případě použít desetiletou promlčecí dobu a setrvává na závěrech o promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení z titulu tvrzené absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy v obecné tříleté promlčecí době podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku a to ve vztahu k poslední platbě pojistného dne 21. 7. 2014.

Navrhovatel dále svými námitkami brojí proti určení počátku subjektivní promlčecí doby práva na náhradu škody, jak ho posoudil finanční arbitr v Nálezu, a tvrdí, že se o neplatnosti Pojistné smlouvy a o způsobené škodě dozvěděl až na základě právní analýzy provedené dne 7. 10. 2016. Finanční arbitr ohledně plynutí subjektivní promlčecí doby podle § 106 odst. 1 starého občanského zákoníku opakovaně odkazuje na ustálenou soudní judikaturu, podle které je pro počátek subjektivní promlčecí doby určující okamžik, kdy se oprávněný dozví o majetkové újmě a jejím rozsahu a současně o odpovědné osobě, tak aby právo na náhradu škody mohl oprávněný důvodně uplatnit u soudu (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001). Rozhodná je přitom znalost v rovině skutkových zjištění a nikoli právní kvalifikace.

Skutkové zjištění ohledně počátku běhu subjektivní promlčecí doby finanční arbitr čerpal ze shromážděných podkladů. Tvrzená škoda (rozdíl mezi Navrhovatelem uhrazeným pojistným a Institucí převedeným plněním) vznikla Navrhovateli nejpozději ukončením Pojistné smlouvy ke dni 2. 8. 2011 a vyplacením (převodem) rezervy pojistného ve výši 78.201 Kč. Navrhovatel v řízení nerozporoval, že by mu Instituce po ukončení Pojistné smlouvy nepřevedla finanční prostředky ve výši 78.201 Kč na Novou pojistnou smlouvu jako mimořádný vklad nebo že by se o výši převedených finančních prostředků nejpozději z pojistky vystavené k Nové pojistné smlouvě nedozvěděl. Navrhovatel přitom k důvodům uzavření Pojistné smlouvy tvrdil, že „[d]ůvodem, který ho vedl k uzavření Pojistné smlouvy, byla touha spořit finanční prostředky. Ze strany zástupce Instituce mu bylo sděleno, že Pojistná smlouva představuje nejvýhodnější spoření a zhodnocování prostředků na trhu, neboť na rozdíl od akcií zde nemůže Navrhovatel o své prostředky přijít. Naopak je má zhodnocované, když od počátku úhrady prvního pojistného své prostředky pouze zhodnocuje a o nic nepřichází“. Námitku Navrhovatele, že neznal poměr mezi rizikovým pojistným a běžným pojistným a vývoj kapitálové hodnoty a že tedy nevěděl, zda mu vznikla ztráta, musí finanční arbitr odmítnout jako nedůvodnou. Navrhovatel tvrdí i v návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem neznalost rozložení pojistného na složku rizikovou, nákladovou a investiční a to mu nebránilo zahájit v roce 2016 řízení o vrácení rozdílu mezi vzájemně poskytnutými plněními.

Finanční arbitr tedy dovedl, že se Navrhovatel nejpozději v srpnu roku 2011 dozvěděl, že utrpěl finanční ztrátu v souvislosti s Pojistnou smlouvou, disponoval tak veškerými skutkovými okolnostmi, které mohl vylíčit v žalobě na zaplacení požadované částky tak, jak učinil i v návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem (věděl, jakou sumu zaplatil Instituci v souvislosti s Pojistnou smlouvou na pojistném a mohl si dopočítat rozdíl mezi celkově zaplaceným pojistným a převedenou rezervou pojistného). Námitka Navrhovatele, že po ukončení Pojistné smlouvy žádné finanční prostředky fyzicky neobdržel, je s ohledem na jeho znalost o majetkové újmě irelevantní. Z tvrzení Navrhovatele ani z předložených důkazů finanční arbitr nezjistil, že by se od ukončení Pojistné smlouvy Navrhovatel dozvěděl o nových rozhodujících skutkových okolnostech, které by na běh promlčecí doby měly vliv. Otázka, zda finanční ztrátu žalovat jako náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy nebo jejích jednotlivých ustanovení či zda za tuto ztrátu nikdo neodpovídá, je pak otázkou právního posouzení, nikoliv skutkovou otázkou. Subjektivní promlčecí doba práva na náhradu škody (a potažmo i na vydání bezdůvodného obohacení) tak marně uplynula již v roce 2013 v souladu s § 106 odst. 1 a 107 odst. 1 starého občanského zákoníku.

Akceptování argumentace Navrhovatele o vázanosti počátku běhu subjektivní promlčecí doby na vyhotovení právní analýzy v roce 2016, by v posuzovaném případě vedlo k nepřijatelnému odložení počátku běhu subjektivní promlčecí doby ve zřejmém rozporu s účelem institutu promlčení a v rozporu s konstantní judikaturou.

Finanční arbitr neshledává v námitkovém řízení důvod měnit své závěry z Nálezu a nezbývá mu než opakovaně konstatovat, že pokud Navrhovatel zahájil řízení před finančním arbitrem až dne 22. 11. 2016, učinil tak po marném uplynutí subjektivní promlčecí doby práva

na náhradu škody. Nadto finanční arbitr konstatuje, že Navrhovateli marně uplynula i tříletá objektivní promlčecí doba práva na náhradu škody, když v řízení nezjistil úmysl Instituce způsobit Navrhovateli škodu (finanční arbitr odkazuje na závěry uvedené výše v této kapitole).

5.6. *Návrh na určení neplatnosti Pojistné smlouvy*

Určení neplatnosti smlouvy samo o sobě, tedy aniž by bylo možné z něj dovodit a přiznat právo na plnění, je možné pouze tehdy, pokud na tomto určení prokáže účastník řízení, resp. v posuzovaném případě Navrhovatel, právní zájem (srov. § 142 odst. 1 správního řádu, příp. analogicky § 80 občanského soudního řádu).

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“ (§ 142 odst. 2 správního řádu).

Finanční arbitr nerozporuje argumentaci Navrhovatele, že § 142 odst. 1 správního řádu upravuje otázku prokázání právního zájmu na vydání deklaratorního rozhodnutí, v Nálezu finanční arbitr z § 142 odst. 1 správního řádu vycházel. Protože je však rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzoval finanční arbitr „nezbytnost“ právního zájmu na požadovaném určení analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví: „Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“. Finanční arbitr v daném případě žádnou mezeru v zákoně, kterou by mohl překlenout za použití argumentu *per analogiam*, neřešil.

Samotné správní soudy vycházejí při hodnocení naplnění podmínek „nezbytného“ právního zájmu z § 80 občanského soudního řádu, což jen podtrhuje podobnost podmínek vyžadovaných pro vydání deklaratorního rozhodnutí podle správního řádu a občanského soudního řádu. Finanční arbitr odkazuje např. na závěry Krajského soudu v Plzni v rozhodnutí ze dne 29. 2. 2016, sp. zn. 30 A 121/2014, který k řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu dovodil: „Zvláštní pozornosti si tu zaslouží zákonná podmínka „kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv“. Ohledně ní zaujala odborná literatura tyto názory: „Žadatel musí v řízení prokázat, že vydání deklaratorního rozhodnutí v určité věci je nezbytné pro uplatnění jeho práv, tedy např. pro uplatnění jeho práv v jiném správním řízení nebo v jiném řízení před orgánem veřejné moci. V § 142 odst. 3 je stanoveno, že pro dokazování v řízení o určení právního vztahu platí obdobně ustanovení § 141 odst. 4, tedy ustanovení o způsobu dokazování ve sporném řízení. V řízení o určení právního vztahu tedy důkazní břemeno a povinnost zjišťovat podklady pro rozhodnutí leží zejména na žadateli, který musí prokázat, že je vydání deklaratorního rozhodnutí nezbytné pro uplatnění jeho práv. To eliminuje možnou „inflaci“ deklaratorních rozhodnutí, resp. to, aby byla deklaratorní rozhodnutí vydávána jaksi „preventivně“, tzn. aniž by byla pro žadatele aktuálně potřebná.“ [Josef Vedral: Správní řád. Komentář. 2. vyd. Praha 2012, str. 1099] a „Další podmínkou pro zahájení řízení o určení právního vztahu a vydání deklaratorního rozhodnutí je, že je to nezbytné pro uplatnění práv žadatele. Jinak řečeno, žadatel vydání rozhodnutí nutně potřebuje pro svůj další postup a nejde mu o to „mít pouze listinu s razítkem“. Toto omezení slouží k tomu, aby nebyly řešeny spory akademické či věci, které již nejsou nijak aktuální, nebo věci, které nemají pro nikoho význam. Je věcí účastníka, resp.

žadatele, aby předložil takové důkazy, na jejichž základě bude moci správní orgán v jeho právní moci rozhodnout.“ [Lukáš Potěšil a kol.: Správní řád. Komentář. 1. vyd. Praha 2015, str. 642]. K podmínkám řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu se Poradní sbor ministra vnitra ke správnímu řádu vyjádřil takto: „Výše popsané podmínky řízení o určení právního vztahu jsou obdobné podmínkám podání určovací žaloby podle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a proto lze při zkoumání § 142 správního řádu vycházet přinejmenším analogicky z výkladu a právních názorů vyjádřených v judikatuře k občanskému soudnímu řádu.“ (závěr č. 118 ze zasedání dne 5. 10. 2012). Před civilními soudy se určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem [do 31. 12. 2013 podle § 80 písm. c) o. s. ř., od 1. 1. 2014 podle § 80 o. s. ř.]. K tomu se v odborné literatuře prezentují zejména tyto názory: „Naléhavý právní zájem o určení právního vztahu nebo práva je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým; žaloba domáhající se určení nemůže být zpravidla opodstatněná tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti. ... Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva.“ [Ljubomír Drápal – Jaroslav Bureš a kol.: Občanský soudní řád I. Komentář. 1. vyd. Praha 2009, str. 527 a 528]. [...] Jelikož žalobce neargumentuje žádným konkrétním řízením, kdy se nebo by se kvůli nevydání rozhodnutí podle § 142 správního řádu dostal do nouze tvrzení nebo důkazní nouze, lze mít za to, že neprokázal, že vydání takového rozhodnutí je nezbytné pro uplatnění jeho práv, resp. že je na něm naléhavý právní zájem.“

Finanční arbitr předně podotýká, že Navrhovatel v řízení neprokázal, že by využíval v souvislosti s Pojistnou smlouvou daňové výhody. Avšak i za situace, kdy by si Navrhovatel snižoval daňový základ v souvislosti s pojistným zaplaceným za životní pojištění v souladu s § 15 odst. 6 zákona o daních z příjmů, měl by mít Navrhovatel již v okamžiku zahájení řízení před finančním arbitrem uplatněné odpočty dodané z důvodu předčasného ukončení Pojistné smlouvy, jestliže Nová pojistná smlouva, na kterou byla převedena rezerva pojistného, nebyla daňově uznatelná. Navrhovatel ani nedoložil, že by mu správce daně nějaké sankce v souvislosti s Pojistnou smlouvou uložil nebo že by mu jejich uložení reálně hrozilo. Finanční arbitr neshledal důvody pro to, aby musel jakkoli měnit svůj závěr o zamítnutí návrhu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy (která již netrvá a ze které nejsou smluvní strany navzájem zavázány) z důvodu nezjištění nezbytného (resp. naléhavého) právního zájmu.

Tvrzení Navrhovatele, že je v nejistotě, zda bylo pojištění sjednané Pojistnou smlouvou řádně ukončeno a že je tedy nezbytné pro uplatnění práv Navrhovatele, aby bylo postaveno najisto, zda je Pojistná smlouva platná či nikoliv, považuje finanční arbitr za účelové a nemající oporu ve skutkových zjištěních. Navrhovatel podepsal s Institucí dohodu o ukončení Pojistné smlouvy k počátku pojištění sjednaného Novou pojistnou smlouvou. Tuto dohodu Navrhovatel stvrdil svým podpisem. Navrhovatel tedy nemůže být v nejistotě ohledně trvání pojištění, když s Institucí v roce 2011 uzavřel písemnou dohodu o ukončení Pojistné smlouvy (byť je formálně součástí návrhu na uzavření Nové pojistné smlouvy) a od ukončení Pojistné smlouvy neplatí Instituci v souvislosti s Pojistnou smlouvou pojistné (Instituce mu vrátila v srpnu roku 2011 v souvislosti s ukončením Pojistné smlouvy přeplatek na pojistném).

K námitce Navrhovatele, že finanční arbitr nerozhoduje skutkově obdobné případy shodně s odkazem na selektivní výběr rozhodnutí týkajících se spotřebitelského úvěru, ve kterých měl finanční arbitr podle tvrzení Navrhovatele rozhodnout o určení neexistence právního vztahu, aniž by zkoumal právní zájem navrhovatelů na tomto určení, finanční arbitr argumentuje, že ve všech řízeních, na která Navrhovatel odkázal, se jednalo o trvajících smlouvy, ze kterých navrhovatelům plynuly povinnosti, zejm. ke splácení úvěrů, současně v řízení sp. zn. FA/SU/204/2014 a FA/SU/253/2014 se pro nesprávně vyčíslené RPSN

uplatnila soukromoprávní sankce podle § 8 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Finanční arbitr neshledal, že by v některém z Navrhovatelem vyjmenovaných rozhodnutí šlo o spor se shodným skutkovým základem (o několik let ukončenou smlouvu) a odmítá, že by porušil zákaz neodůvodněně nerovného zacházení. Finanční arbitr opakuje, že postupuje v řízení vždy podle zásad právní jistoty a legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu) tak, aby skutkově shodné či obdobné případy byly rozhodovány obdobně.

Navrhovatel dále odůvodňuje právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy s odkazem na § 570 odst. 1 starého občanského zákoníku, který upravuje tzv. privativní novaci: „*Dohodne-li se věřitel s dlužníkem, že dosavadní závazek se nahrazuje závazkem novým, dosavadní závazek zaniká a dlužník je povinen plnit závazek nový.*“ Privativní novace je dohoda, kterou smluvní strany ruší původní závazek tím, že jej nahrazují závazkem novým, přitom právní účinky zrušení závazku a založení nového (nahrazení dosavadního závazku), jsou nerozlučně spojeny. Explicitně se nevyžaduje vyjádření, že dosavadní závazek se ruší, protože nahrazením zaniká původní závazek *ex lege*.

Od privativní novace je však třeba odlišovat případy, kdy strany uzavřou dvě dohody, kterými samostatně zruší dosavadní závazkový vztah a samostatně sjednají nový závazkový vztah; není přitom vyloučeno, aby dohoda o zrušení závazkového vztahu a dohoda o uzavření nového závazkového vztahu byly zahrnuty v jednom smluvním dokumentu. Vůli stran v takovém případě není zrušení původního závazku tím, že je nahrazen novým, a zřízení nového závazku právě proto, aby nahradil ten původní, ale strany chtějí uzavřít dohodu, kterou samostatně zruší dosavadní závazkový vztah a samostatně zřídí nový závazkový právní vztah. V takovém případě chybí sepětí těchto dvou úkonů, které je imanentní privativní novaci. Jestliže se jedná o dvě samostatné dohody, je třeba posuzovat samostatně i jejich platnost (srov. Handlar, J. Zánik závazků dohodou v občanském a obchodním právu. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 85 - 86).

Ke zjištění, zda strany měly v úmyslu uzavřít privativní novaci anebo dohodu o zániku závazku (závazkového vztahu) a dohodu o vzniku závazku, je nutné interpretovat vůli stran, resp. zjistit, jakých právních následků chtěly strany dosáhnout. J. Handlar ke zjištění, zda strany uzavřely dohodu o privativní novaci nebo dvě samostatné dohody, uvádí následující: „*Ve skutečnosti to tedy znamená, že v případě pochybností bude třeba zjistit, zda by podle vůle stran měla mít neplatnost či neexistence původního závazku za následek také neplatnost závazku nového (tedy zda strany chtěly nový závazek založit pouze v případě, že původní závazek byl platný a dohodou byl současně zrušen, či naopak zda by pro ně platnost původního závazku při uzavření dohody nebyla rozhodující a chtěly být novým závazkem vázány bez ohledu na platnost závazku původního), zda by případná neplatnost nového závazku měla mít za následek další trvání závazku původního (tedy zda strany zamýšlely být nadále vázány v nezměněné podobě závazkem původním, pokud by nový závazek nebyl platně založen), a zda odstoupení od dohody či dovolání se její relativní neplatnosti má mít za následek obnovení původního závazku (tedy např. zda odstoupení pro neplnění nového závazku má mít za následek ukončení vztahu mezi účastníky, nebo zda má vést k obnovení závazku původního). [...] Pokud však strany sjednávají nový závazkový vztah a současně ruší závazkový vztah původní, jedná se obvykle o dvě samostatné dohody, nikoli o novaci. Smluvní strany, které zakládají nový závazkový vztah, pravidelně chtějí, aby byly vázány pouze tímto novým vztahem bez zřetele k závazku původnímu, nikoli aby nový závazkový vztah byl z právního hlediska přímým pokračováním původního závazku se všemi důsledky, které jsou s tím spojeny. Původní závazkový vztah nebývá rušen proto, aby plynule přešel v závazek nový, ale jako logický důsledek sjednání nového závazku (strany, které se dohodly na novém vztahu, nadále nechťejí být vázány vztahem předchozím).*“ (Handlar, J. Zánik závazků dohodou v občanském a obchodním právu. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 87 - 88).

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 15. 6. 2005, sp. zn. 26 Cdo 404/2005, k výkladu právního úkonu dovedl, že „[o]bsah právního úkonu lze vykládat podle vůle toho, kdo ho učinil, jen za předpokladu, že tvrzená vůle není v rozporu s jazykovým projevem učiněným v písemné formě. Výkladem nelze již učiněný projev vůle doplňovat, měnit či dokonce nahrazovat (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2002, sp. zn. 25 Cdo 1116/2001, uveřejněný pod č. C 1627 ve svazku 23 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu). Je-li obsah právního úkonu zaznamenán písemně, určitost projevu vůle je dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán; nestačí, že účastníkům smlouvy je jasné, co je předmětem smlouvy, není-li to poznatelné z textu listiny.“

Finanční arbitr vůli stran nahradit dosavadní závazek závazkem novým (ve smyslu privativní novace se všemi důsledky z toho plynoucími) z dohody o ukončení Pojistné smlouvy nezjistil. V citované dohodě o ukončení Pojistné smlouvy není explicitně vyjádřeno, že Pojistná smlouva zaniká náhradou (podle § 570 občanského zákoníku), strany se v předmětném ujednání dohodly, že k počátku pojištění sjednaného Novou pojistnou smlouvou se ruší dosavadní Pojistná smlouva. Za situace, kdy se strany explicitně dohodly na ukončení Pojistné smlouvy (jako celého závazkového vztahu) a dohodly způsob vyrovnání závazků z Pojistné smlouvy (formou převodu nespotřebované rezervy pojistného na Novou pojistnou smlouvu) a současně sjednaly nový závazkový právní vztah (Novou pojistnou smlouvu), finanční arbitr dovozuje, že strany uzavřely dvě samostatné dohody. Jejich vůle směřovala k ukončení Pojistné smlouvy a samostatně k uzavření Nové pojistné smlouvy. Z tvrzení Navrhovatele v průběhu řízení současně vyplynulo, že Pojistnou smlouvu se rozhodl ukončit po poradě s pojišťovacím zprostředkovatelem, který mu sdělil, že Pojistná smlouva je finančně ztrátová. Z výše uvedeného nevyplývá, že by Navrhovatel chtěl odvozovat platnost Nové pojistné smlouvy od původní Pojistné smlouvy, tedy že by případná neplatnost Nové pojistné smlouvy měla mít za následek obnovení Pojistné smlouvy, stejně tak finanční arbitr nezjistil vůli stran v případě neplatnosti Pojistné smlouvy nebýt vázány Novou pojistnou smlouvou. Pouze ze skutečnosti, že dohoda o zrušení původního závazkového vztahu a zřízení nového je umístěna na jednom smluvním dokumentu, a to návrhu na uzavření Nové pojistné smlouvy, nelze dovozovat, že by se automaticky jednalo o neoddělitelné úkony. Finanční arbitr vyhodnotil, že z důvodu procesní ekonomie je vhodnější projednat Pojistnou smlouvu a Novou pojistnou smlouvu, které jsou oddělitelné a mají rozdílný předmět sporu, v samostatných řízeních.

Protože platnost smlouvy představuje obecně v řízení o vydání bezdůvodného obohacení na základě neplatné smlouvy pouze předběžnou otázku pro posouzení nároku na plnění, resp. na vydání bezdůvodného obohacení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 20 Cdo 450/2000), nevyzýval finanční arbitr Navrhovatele k argumentaci ohledně právního zájmu na požadovaném určení.

Ani po opětovném posouzení věci v námitkovém řízení finanční arbitr neshledal důvody pro to, aby musel jakkoli měnit svůj závěr o zamítnutí návrhu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy pro neshledání nezbytného (naléhavého) právního zájmu. Pojištění založené Pojistnou smlouvou již netrvá a smluvní strany nejsou z Pojistné smlouvy navzájem zavázány. Otázka určení neplatnosti Pojistné smlouvy v daném případě není nezbytná ani pro jiné řízení vedené Navrhovatelem, kde by se Navrhovatel ocitl v nouzi důkazní či v nouzi tvrzení.

5.7. *Promlčení práva na doplacení odkupného*

Ačkoli Navrhovatel v řízení uplatnil nárok na vydání bezdůvodného obohacení z titulu tvrzené neplatnosti Pojistné smlouvy, finanční arbitr se v Nálezu vypořádal i s dodatečnou argumentací Navrhovatele o použití desetileté promlčecí doby podle § 8 zákona o pojistné smlouvě pro případ, že by Navrhovatelem uplatněný nárok byl nárokem na plnění z předčasně ukončené Pojistné smlouvy (nárokem na vyplacení odkupného).

Navrhovatel zakládá svůj právní názor o použití desetileté promlčecí doby v souvislosti s vyplacením odkupného pouze na gramaticko-sémantické odlišnosti slovních spojení „plnění z pojištění“ a „pojistné plnění“ užitých v § 8 zákona o pojistné smlouvě („Právo na plnění z pojištění se promlčí nejpozději za 3 roky, a jedná-li se o životní pojištění (§ 54), za 10 let; promlčecí doba práva na pojistné plnění počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události.“) a s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2989/16, jej považuje za přednostní z důvodu aplikace pravidla v *pochybnostech ve prospěch spotřebitele*.

Separátní gramatický výklad provedený Navrhovatelem nepovažuje finanční arbitr za natolik přesvědčivý, že by odůvodnil možný dvojitý výklad ustanovení § 8 zákona o pojistné smlouvě. Skutečnost, že je relevantní posuzovat nejen doslovné znění zákona, ale i jeho smysl a účel, potvrdil Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 5. 2. 2009, sp. zn. 9 Ans 5/2008: „Gramatický výklad však není jediným ani rozhodujícím při výkladu ustanovení právních norem, je pouze logicky prvním použitým krokem ke konstrukci právního pravidla obsaženého ve vykládaném ustanovení zákona. Konformní výklad určitého právního předpisu lze provést různými interpretačními pravidly, nicméně žádný výklad nelze použít izolovaně. Za účelem objasnění smyslu a obsahu právní normy je nutné použít veškerých relevantních interpretačních pravidel, kromě gramatického tedy zejména logický, systematický, případně teleologický výklad. Ostatně i Ústavním soudem již bylo v minulosti judikováno, že naprosto neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace vycházející pouze z jeho jazykového (gramatického) výkladu. Jazykový výklad představuje prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je jen východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis atd.*); srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, publikovaný pod č. 30/1998 Sb., jakož i pod č. 163, sv. 9, s. 399 Sb. n. u. ÚS, dostupný též na <http://nalus.usoud.cz>.“

Pravidlo v *pochybnostech ve prospěch* nestojí nad standardními výkladovými metodami a jeho použití přichází v úvahu až v případě, že po provedené interpretaci proti sobě stojí rozdílné avšak stejně přesvědčivé závěry, resp. v situaci možné plurality výkladů práva. Jestliže výklad právní normy není pochybný, není prostor ani pro uplatnění pravidla v *pochybnostech ve prospěch*. V obdobném duchu se vyjádřil i Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 2. 8. 2017, sp. zn. 2 Afs 62/2017, ohledně výkladu daňového předpisu: „Ve shodě s bodem [64] výše citovaného rozsudku rozšířeného senátu čj. 7 Afs 54/2006-155 proto i v nyní projednávaném případě platí, že ne každá interpretační nejasnost povede v daňovém právu k výkladu výhodnému pro soukromou osobu; bude tomu tak pouze tehdy, budou-li proti sobě stát srovnatelně přesvědčivé výkladové alternativy. Srovnatelně přesvědčivé jsou výkladové alternativy tehdy, není-li žádná z nich zjevně a jednoznačně přesvědčivější než alternativy ostatní; nestačí tedy, že určitá alternativa je o něco přesvědčivější než jiná (jiné). Obě alternativy jsou v nyní projednávaném případě velmi dobře hajitelné a srovnatelně přesvědčivé, neboť jsou opřeny o racionální argumentaci a obecně uznávané výkladové metody a žádná z nich není zjevně přesvědčivější než alternativa opačná. Proto je nezbytné přiklonit se k té z nich, která je pro soukromou osobu (zde stěžovatele v roli žadatele o prominutí penále) výhodnější.“

Finanční arbitr za použití gramatické metody v souvislosti s teleologickou výkladovou metodou v Nálezu řádně odůvodnil, proč se desetiletá promlčecí lhůta podle § 8 zákona o pojistné smlouvě použije pouze v souvislosti s pojistným plněním, které má návaznost na pojistnou událost.

Finanční arbitr se nad rámec argumentace uvedené v Nálezu zabýval i kontextem a systematickou zákona o pojistné smlouvě a právní úpravou životního pojištění před účinností zákona o pojistné smlouvě a právní úpravou životního pojištění uvedenou v novém občanském zákoníku.

Dikce § 8 zákona o pojistné smlouvě, stejně jako § 104 starého občanského zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 2004, je stejná, když „[u] práv na plnění z pojištění počíná běžet promlčecí doba za rok po pojistné události“. Zákonodárce ani pro starý občanský zákoník ani zákon o pojistné smlouvě nedefinoval pojmově všechny hlavní pojistné instituty, se kterými v textu zákona dále pracoval. Zákon o pojistné smlouvě pak postrádá důslednost i při používání pojmů, které zákonodárce v úvodu zákona vymezil (§ 3 zákona o pojistné smlouvě). V § 3 zákona o pojistné smlouvě jsou tak např. definovány pojmy „nahodilá skutečnost“ a „pojistná událost“, ale hned ustanovení § 2 zákona o pojistné smlouvě stanoví, že pojistná smlouva je smlouvou, ve které se pojistitel zavazuje poskytnout ve sjednaném rozsahu „plnění“, při vzniku „nahodilé události“. Že „plněním“ je myšleno pojistné plnění (které zákonem o pojistné smlouvě jako pojem vymezeno není) a nahodilou událostí pojistná událost (která je pojmově vymezena v § 3 zákona o pojistné smlouvě), je přitom ze vzájemné podmíněnosti plnění jako pojistného plnění a nahodilé události jako nahodilé skutečnosti ve smyslu pojistné události v kontextu zákona o pojistné smlouvě zřejmé.

Pojem „plnění“ ve všech použitých slovních spojeních není v celém textu zákona o pojistné smlouvě užit v jiném významu, než jako pojistné plnění z pojistné události. Složený pojem „plnění z pojištění“ je pak v textu zákona použit ještě v § 16 odst. 1, a to že „[p]ojistitel je povinen po oznámení události, se kterou je spojen požadavek na plnění z pojištění, bez zbytečného odkladu zahájit šetření nutné ke zjištění rozsahu jeho povinnosti plnit.“; v § 24, který zní, že „(1) Nestanoví-li zákon jinak, může pojistitel plnění z pojistné smlouvy odmítnout, jestliže a) příčinou pojistné události byla skutečnost, o které se dozvěděl až po vzniku pojistné události a kterou nemohl zjistit při sjednávání pojištění nebo jeho změně v důsledku úmyslně nebo z nedbalosti nepravdivě nebo neúplně zodpovězených písemných dotazů, a jestliže by při znalosti této skutečnosti v době uzavření pojistné smlouvy tuto smlouvu neuzavřel, nebo ji uzavřel za jiných podmínek, nebo b) oprávněná osoba uvede při uplatňování práva na plnění z pojištění vědomě nepravdivě nebo hrubě zkreslené údaje týkající se rozsahu pojistné události nebo podstatné údaje týkající se této události zamlčí. (2) Dnem doručení oznámení o odmítnutí pojistného plnění pojištění zanikne.“; v ustanovení § 33 odst. 1, který zní: „Vzniklo-li v souvislosti s hrozící nebo nastalou pojistnou událostí oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila zachraňovací náklady, proti jinému právo na náhradu škody nebo jiné obdobné právo, přechází výplatou plnění z pojištění toto právo na pojistitele, a to až do výše částek, které pojistitel ze soukromého pojištění oprávněné osobě, pojištěnému nebo osobě, která vynaložila zachraňovací náklady, vyplatil.“ Zákonodárce v textu výše citovaných ustanovení používá výrazy „plnění z pojistné smlouvy“, „plnění z pojištění“ a „pojistné plnění“, a to vždy ve vazbě na pojistnou událost, takže z kontextu a smyslu ustanovení je zřejmé, že všechny použité výrazy se významově kryjí s pojmem „pojistné plnění“, který je běžně srozumitelný jako plnění, jež vyplácí pojistitel v případě nastalé pojistné události.

Oproti tomu § 58 zákona o pojistné smlouvě, který upravuje právní pojem odkupného, hovoří pouze o „výplatě odkupného“ (tedy obdobně jako o „zaplacení pojistného“) a pojem „plnění“ v souladu s nastavenou systematikou zákona nikterak nezmiňuje.

Jak již konstatoval finanční arbitr v Nálezu, zásadním výkladovým vodítkem k § 8 zákona o pojistné smlouvě je také účel tohoto ustanovení. Promlčení je obecně chápáno jako právní institut, který chrání dlužníka před vymáháním starých pohledávek a nutí věřitele, aby řádně pečoval o svá práva. Co se týče délky promlčecí lhůty, je zřejmé, že zákonodárce delší promlčecí lhůtu stanovil pro ty specifické případy, ve kterých by mohl být věřitel vzhledem ke svému postavení krátkou promlčecí lhůtou neodůvodněně poškozen. Ve starém občanském zákoníku to bylo například právo na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení, které vzniklo v důsledku úmyslného jednání škůdce, resp. toho, kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatil (§ 106 odst. 2 a § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku). Nový občanský zákoník v těchto případech promlčecí dobu dokonce prodloužil na 15 let (§ 636 odst. 2 a § 638 odst. 2 nového občanského zákoníku).

V souvislosti s pojištěním mohou vznikat subjektům různá práva. Otázkou je, proč by všechna tato práva, která mohou mít charakter plnění, měla požívat vyšší ochrany a promlčovat se jinak, než v obecné promlčovací lhůtě. Jak již finanční arbitr odůvodnil v Nálezu, z těchto všech práv má stanovení zvláštní promlčovací lhůty své opodstatnění právě a jen u práva na pojistné plnění, protože toto právo je samou podstatou a účelem pojištění.

Z dikce, smyslu a účelu daného ustanovení a celého zákona o pojistné smlouvě je tedy i přes nedůslednou formulaci použitou zákonodárcem zřejmé, že záměrem je upravit promlčení pojistného plnění a ne jakéhokoliv plnění z pojistné smlouvy. Autoři komentáře k zákonu o pojistné smlouvě L. Bohman a M. Wawerková k této problematice v komentáři k § 8 uvádějí: „*Přestože je zřejmý záměr věnovat toto ustanovení promlčovací době práva na plnění z pojistné události, dochází v jeho formulaci k nejasnosti, a to použitím v jedné větě kumulativně pojmů právo na plnění z pojištění, který je obsažen již v § 104 OZ, a následně ve větě za středníkem, práva na pojistné plnění. Je třeba říci, že pojem, právo na plnění z pojištění je význam širší, neboť v sobě zahrnuje nejen právo na pojistné plnění, ale nepochybně i jiná práva vyplývající z pojistného vztahu, pro která platí obecná promlčovací lhůta dle § 101, tj. tříletá. Mezi tato práva bude bezpochyby náležet právo na zaplacení pojistného nebo na výplatu odbytného. Jednotné užití pojmu právo na pojistné plnění by se tedy jevilo srozumitelnější. Tato výtka však směřuje již do textace § 104 OZ i přesto, že jeho interpretace jako práva na pojistné plnění nečinila problémy v praxi ani judikatuře.*“ (Bohman, L., Wawerková, M.: Zákon o pojistné smlouvě. Komentář. 2. aktualizované vydání, Linde Praha, Praha 2009, str. 65 a 66.).

V § 104 starého občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2004, byl rovněž použit pojem „plnění z pojištění“, tento pojem vyložil Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozhodnutí ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 25 Cdo 113/2006, takto: „*I když to v textu § 104 obč. zák. není výslovně uvedeno, je třeba vycházet z toho, že „právem na plnění z pojištění“ se rozumí konkrétní právo na plnění z určité pojistné události, které se marným uplynutím promlčovací doby promlčí. Ze stejného principu promlčení „práv na plnění z pojištění“ vychází i současná právní úprava pojistné smlouvy podle zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě).*“ Jak vyplývá výše, Nejvyšší soud pojem „plnění z pojištění“ též vyložil jako „pojistné plnění“. Nový občanský zákoník upravuje taktéž speciální promlčovací lhůtu pro pojistné plnění ze životního pojištění, a to desetiletou (§ 635 odst. 1). Setrvává také u toho, že u práva na pojistné plnění počne promlčovací lhůta běžet jeden rok od pojistné události (§ 626).

Komentář k novému občanskému zákoníku k § 635 mimo jiné uvádí: „*Problematiku životního pojištění upravoval zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů. Ustanovení § 8 PojSml upravovalo promlčení práva na pojistné plnění nejpozději v tříleté promlčovací lhůtě. Výjimkou bylo pouze právo na pojistné plnění ze životního pojištění, které se promlčovalo nejpozději v desetileté promlčovací lhůtě. Promlčovací lhůta na pojistné plnění počínala běžet rok po vzniku pojistné události.*“ (Lazíková, J., Števec, M. in Lavický, P. a kol., Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 2235.). Také autoři dalšího komentáře k novému občanskému zákoníku zmiňují návaznost ustanovení nového občanského zákoníku týkajících se promlčení pojistného plnění na předchozí právní úpravu: „*I po účinnosti občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. se uplatní dosavadní základní pravidlo, podle něhož promlčovací lhůta k uplatnění práva na pojistné plnění začne běžet za jeden rok od pojistné události (§ 626 věta první). Zmíněná norma navazuje na dřívější § 8 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, a § 104 obč. zák. č. 40/1964 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2004.*“ (Svoboda, K. in Švestka, J.; Dvořák, J.; Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 1579.). Potvrzují tak, že výraz „plnění z pojištění“ v citovaných ustanoveních byl vykládán jako významově totožný s výrazem „pojistné plnění“. Pro dokreslení postoje zákonodárce k výkladu předchozí právní úpravy finanční arbitr cituje důvodovou zprávu k ustanovení § 626 nového občanského zákoníku: „*Ustanovení o počátku promlčovací lhůty u práva na pojistné plnění se přejímá z § 8 zákona o pojistné smlouvě (zák.*

č. 37/2004 Sb.). *Uvedené ustanovení zákona o pojistné smlouvě stanoví i délku promlčecí lhůty u práva na pojistné plnění v případě životního pojištění a v případě pojištění odpovědnosti. Tato úprava je zařazena mezi ustanovení o délce promlčecí lhůty.*“

V zákoně o pojistné smlouvě není vyloučeno, aby zákonodárce použil sousloví „plnění z pojištění“ tak, že se má významově krýt se souslovím „pojistné plnění“, dokonce se tak opakovaně stává. Z veškerých plnění přicházejících v úvahu jako plnění z pojištění je však pouze u pojistného plnění opodstatněna vyšší ochrana oprávněného z takového práva, a tedy stanovení delší promlčecí lhůty. Výklad pojmu „plnění z pojištění“ pak může být jiný pro účely zákona o pojistné smlouvě a pro účely zákona o daních z příjmů. Odborná literatura k problematice výkladu práva mimo jiné vysvětluje: *„Právní význam termínu definovaného nebo vymezeného v jednom zákoně, nelze automaticky bez dostatečných důvodů rozšiřovat na text ostatních zákonů. Legislativním požadavkem tu ostatně je, aby nejednotnost byla postupně poznána, minimalizována, případně vůbec odstraněna.“* (srov. Čapek, J. in Veverka, V.; Boguszak, J.; Čapek, J. *Základy teorie práva a právní filozofie*. Praha. CODEX, 1996, str. 133.).

Finanční arbitr se tedy neztotožňuje s právním názorem Navrhovatele o použití desetileté promlčecí doby na promlčení tzv. odkupného či jakéhokoli jiného plnění v souvislosti s předčasně ukončenou Pojistnou smlouvou, které nemá přímou vazbu na pojistnou událost, a uzavírá, že i kdyby nárok Navrhovatele posuzoval jako smluvní, je promlčený, a to uplynutím tříleté promlčecí doby podle § 101 starého občanského zákoníku.

Promlčecí doba podle § 101 starého občanského zákoníku běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. Jedná se o lhůtu objektivní, jejím uplynutím se právo promlčí bez ohledu na to, zda Navrhovatel o svém právu věděl. Finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2008, sp. zn. 33 Odo 846/2006: *„Obecně přitom platí, že právo může být vykonáno poprvé, jakmile vznikne možnost podat na jeho základě žalobu, jinými slovy řečeno, jakmile nastane okamžik, kdy je actio nata; tento okamžik nastává splatností dluhu, tj. dnem, kdy měl dlužník povinnost poprvé splnit dluh. Tento den je pak dnem počátku běhu promlčecí doby podle § 101 obč. zák. Nebyla-li splatnost dluhu dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, lze o splnění dluhu požádat dlužníka kdykoli. Ten je pak povinen splnit ve smyslu § 563 obč. zák. dluh prvního dne poté, kdy byl věřitelem o plnění požádán. Již v dřívější právní literatuře (srovnej Švestka, J., Češka, Z., Chyský, J., *Promlčení a prekluze v čs. právním řádu, Orbis Praha, 1967, a Občanský zákoník, Komentář, Díl I., Panorama 1987, str. 319 a. n.) byl zastáván názor, že může-li věřitel vyvolat splatnost dluhu (může-li požádat dlužníka o splnění dluhu), pak - objektivně posuzováno - může své právo i vykonat (podat žalobu k soudu). Prvá objektivní možnost vykonání práva je tedy dána okamžikem, kdy věřitel mohl nejdříve o splnění požádat.“**

Zavázala-li se Instituce v dohodě o ukončení Pojistné smlouvy (která byla součástí textu Nové pojistné smlouvy), vyplatit (převést) Navrhovateli rezervu pojistného z Pojistné smlouvy na Novou pojistnou smlouvu a nebyla-li v daném případě dohodnuta splatnost plnění, mohl Navrhovatel v souladu s ustálenou judikaturou požádat o splnění již následující den po ukončení Pojistné smlouvy. Finanční arbitr má za prokázané, že Pojistná smlouva byla ukončena dohodou Navrhovatele s Institucí dne 1. 8. 2011, resp. ke dni 2. 8. 2011. Návrh na zahájení řízení podal Navrhovatel až dne 22. 11. 2016, tedy zjevně po uplynutí tříleté promlčecí doby, ke kterému došlo již v roce 2014.

Finanční arbitr setrvává na svém závěru o promlčení práva Navrhovatele, a to i pro případ, že by se jednalo o nárok na vyplacení (doplnění) plnění z předčasně ukončené Pojistné smlouvy.

6. K výroku rozhodnutí o námitkách

Právo dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy a právo na jakékoli plnění v souvislosti s Pojistnou smlouvou (na náhradu škody, na vrácení pojistného, které Navrhovatel uhradil před ukončením Pojistné smlouvy a které by mohlo mít povahu bezdůvodného obohacení z tvrzených důvodů absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy, případně na doplacení plnění z předčasně ukončené Pojistné smlouvy), se promlčelo před zahájením řízení před finančním arbitrem. Finanční arbitr postupoval správně, když se vzhledem k zachování hospodárnosti řízení nezabýval samotným meritem věci poté, co shledal námitku Instituce o promlčení nároků Navrhovatele jako důvodnou. Finanční arbitr současně nezjistil nezbytný (naléhavý) právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr nezjistil, že by ve věci rozhodl věcně nesprávně, ani že by Nález a řízení, které mu předcházelo, bylo v rozporu s právními předpisy.

Na základě výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*in případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 občanského soudního řádu rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■
Instituce – datová schránka v93dkf5

